

Omvärldsdialog och engagemang, ODE/ Samverkan och nytta i SLU-tappning

**Anders Sahlman, Ulf Danielsson och Kristoffer Gunnartz
Tina Zethraeus och Johan Schnürer**

Omvärldsdialog och engagemang, ODE

Den första delen av seminariet handlade om projektet Omvärldsdialog och engagemang, ODE. Seminariet hölls av Anders Sahlman, tidigare projektledare för ODE vid Vetenskap & Allmänhet, Ulf Danielsson, forskare, och Kristoffer Gunnartz, vetenskapsjournalist.

ODE syftar till att stödja forskare i att föra ut forskningen och att kommunicera med det omgivande samhället. Projektet drivs av Kungl. Vetenskapsakademien, Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien och Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien, Vetenskapsrådet och Vetenskap & Allmänhet. Projektet startades 2008 med flera utgångspunkter. Vinsterna är många för forskare som kommunicerar med omvärlden. ”Forskarna vill kommunicera mer, men de behöver stöd, resurser och incitament”, sa Sahlman. Han nämnde också ökade krav på samspelen mellan forskarna och samhället, både internationellt och från forskningsfinansierare i Sverige. Sahlman menade att den nidsbild av forskaren som finns behöver tvättas bort. ”Vi vill locka in unga i forskningen. Det finns ett stort behov av återväxt och rekrytering av studenter och doktorander”, sa han.

I höstas hölls ett välbesökt och mycket uppskattat ODE-seminarium. Ett hundratal forskningsledare möttes i rundborddiskussioner med inlägg av framstående forskare. Tillsammans kom seminariedeltagarna fram till tre slutsatser:

- Forskningen själv vinner på omvärldsdialog.
- Forskarna vill göra mer, men behöver stöd, resurser och incitament.
- Vem som tar ansvaret – forskaren, universitetet eller staten – behöver klargöras.

ODE-projektet har nu gått in i en ny fas. Nya seminarier hålls i september via Unilink, i november på Umeå universitet och i vår på Lunds universitet.

På www.v-a.se/ode finns mycket av projektmaterialen att ladda ned. Där finns till exempel trycksaker, seminarierreferat, video på talarnas inlägg och uppföljningsintervjuer. Där kan man även ladda ned en handledning för hur man lägger upp ett ODE-seminarium.

Ulf Danielsson var en av de forskare som var med på ODE-seminariet. Han menade att drivkraften till att kommunicera inte är att göra sig förtjänt av forskningsmedel. I stället handlar det om en inställning, till exempel att som forskare få synas och att universiteten visar stolthet över det arbete som utförs. ”Vi forskare är rebeller. För mig handlar kommunicerandet om lusten och att lära mig mer genom att försöka föra ut det jag gör.” Danielsson menade att det idag är accepterat att föra ut forskningen. ”Jag ser hur det successivt förändras. Att kommunicera forskningen är inget som bara går att skriva in i några statuter. Det är en process, en attitydförändring som måste komma underifrån.”

Han underströk att forskarna behöver stöd i att kommunicera. Tidigare har det till stor del byggts på den enskilde forskarens engagemang. ”Det behövs stöd från systemet i stort – både praktiskt och ekonomiskt. Det kan till exempel vara att få hjälp från journalister och informatörer. Närheten i stödet är viktig”, menade Danielsson. Han sa att ansvaret måste finnas lite överallt – det behöver inte ligga på alla forskare och ska inte tvingas på de forskare som inte vill.

Nästa talare tog upp kopplingen mellan forskningskommunikation och pengar. ”Kostar omvärldskommunikation tid och pengar? Eller är det kanske tvärtom – att kommunikationen genererar pengar”, frågade vetenskapsjournalisten Kristoffer Gunnartz retoriskt. Forskningskommunikationen kan leda till genomslag i media, något som i sin tur kan ge mer pengar, menade han. Och kanske även högre kvalitet i forskningen. Gunnartz lyfte också forskningskommunikationen som en viktig demokrati- och moralfråga. Forskarna har en naturlig plats att uttala sig i media. Han gav några exempel på aktuella händelser där forskarna naturligt kan ta sig utrymme: askan som slagit ut flygtrafiken i Europa och det oanvända svininfluensavaccinet som Sverige köpt in. ”Det betyder mycket att forskarna är med och höjer sin röst för att påverka samhället”, sa han. Gunnartz har nyligen gett ut boken *Prata som folk, Einstein* där han bland annat behandlar incitamenten för forskare att kommunicera sina resultat.

Samverkan och nytta i SLU-tappning

Del två av föredragspasset handlade om forskningens nytta och samverkan med samhället i stort. Informationschef Tina Zethraeus och vice rektor för samverkan Johan Schnürer berättade hur Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) gjort för att stärka samverkansuppdraget.

SLU:s satsning på samverkan skedde efter att man som första universitet i landet gjort en nyttoutvärdering. I utvärderingen, *Kvalitet och nytta*, utvärderade

man inte bara den vetenskapliga kvaliteten utan också nyttan intressenterna haft av SLU:s forskningsrön och analyser. Nästan 2 000 forskare grillades med självvärderingar, externa bedömare, djupintervjuer och internat. Frågorna fokuserade på vad forskarna åstadkommit och vad de vill åstadkomma. Resultatet innehöll både ris och ros och gav viktiga slutsatser för framtida utvärderingar. Enligt utvärderingen var den vetenskapliga kvaliteten hög i forskningen. Relevansen och genomslaget var ännu högre. De vetenskapligt starkaste grupperna visade sig också ha den starkaste relevansen och det största genomslaget. Utvärderingen gav SLU ett antal punkter man bör utveckla. En generell iakttagelse var att väl mycket av fokus låg på att beskriva problemen. Även lösningsförslag borde finnas med.

”Det handlar inte om att informera om sin forskning utan att vara i dialog med det omgivande samhället”, menade Schnürer. ”SLU är öppet, men i det tysta. Vi har problem med att forskarna inte lyfter fram SLU”, sa han vidare. Schnürer menade också att omvärldsbevakningen kunde bli bättre. Som drivkrafter för SLU och forskarna pekade Schnürer på de globala utmaningarna, företeelser som kommer att ställa oerhörda krav på samhället framöver med sina produktions- och miljökonsekvenser:

- befolkningsökning
- livsmedelkris
- pandemier
- klimatförändringar.

Schnürer menade att universiteten och högskolorna behövs i samhällsdebatten för att visa att det redan finns många svar på de svåra frågorna. Forskningen måste ha en balans mellan reflektionen och den praktiska nyttan av resultaten och analyserna, sa han. I SLU:s verksamhetsidé ingår att kommunicera forskningsresultatet.

Zethraeus menade vi i Sverige har mycket goda förutsättningar. ”Resten av Europa är avundsjuka på att vi har den tredje uppgiften inskriven i vårt uppdrag”, sa hon. För att öka interaktion med det omgivande samhället har SLU tagit flera steg: inrättat samverkansnämnder, utlyst ett 20-tal samverkanstjänster, anställt en vice rektor för samverkansuppgiften. Samverkan har också integrerats i all forskning och utveckling. Zethraeus visade på andra åtgärder för att öka kontakten med omvärlden:

- SLU har skapat en stor samverkansportal (www.extension.org).
- SLU ska lansera en ny webb i juni som ska vara interaktiv och ”dra in” allmänheten (www.slu.se).
- SLU driver kunskapsträdgårdar.
- SLU deltar på flera öppna webbplatser (t.ex. fenologinätverket, artdataportalen och Future forest).
- SLU har en heltidsanställd forskare som besvarar lyssnarfrågor i Odlas i P1.